

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІЙ
СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»**

*Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвячена 100-річчю з дня народження професора, заслуженого працівника вищої школи України
Фесенка Дмитра Мусійовича*

ПОЛТАВА 2026

УДК 657:005:316

Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтавський державний аграрний університет (26 березня 2026 р.). Полтава, 2026. 1770 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету

КОБЄЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ISBN 978-617-8797-26-3 2026-19

© Автори, 2026

© Кафедра обліку і оподаткування, 2026

© Полтавський державний аграрний університет, 2026

Міністерство освіти і науки України

Державна наукова установа
«Український інститут науково-технічної
експертизи та інформації»

ПОСВІДЧЕННЯ № 243
про реєстрацію проведення заходу
від 02 лютого 2026 р.

одержувач	Полтавський державний аграрний університет
назва заходу	IX Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» присвячена 100-річчю з дня народження професора, заслуженого працівника вищої школи України Фесенка Дмитра Мусійовича
дата і місце проведення	26 березня 2026 року м. Полтава
орієнтовна кількість учасників	300

Завідувач відділу інформаційного
забезпечення міждержавного
науково-технічного співробітництва

 В.В. Матусевич

ЧАГОВЕЦЬ ЛЮБОВ, к.е.н, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики і системного аналізу

ЧИСТЯКОВА АНАСТАСІЯ, здобувачка вищої освіти

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м.Харків

МОДЕЛІ АНАЛІЗУ СТРУКТУРИ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я КРАЇН ЄС МЕТОДАМИ БАГАТОВИМІРНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Інвестиційні процеси в країнах Європейського Союзу (ЄС) характеризуються значними потоками капіталу як всередині союзу, так і між ЄС та рештою світу, що визначає економічну інтеграцію, розвиток продуктивних сил та технологічний прогрес. Інвестиції формують частину національних рахунків та вимірюються через показники таких агрегатів, як частка валового капітального утворення в ВВП, частка бізнес-інвестицій, інвестиції домогосподарств та ін [1]. Водночас важливою складовою інвестиційних процесів є вкладення в охорону здоров'я. Ця сфера відіграє одну з ключових ролей у формуванні людського капіталу та забезпеченні сталого економічного розвитку [2].

Метою даної роботи є розробка моделі аналізу структури та динаміки фінансування витрат у сфері охорони здоров'я за допомогою методів багатовимірної статистики, зокрема методами кластерного аналізу, що дозволить підвищити якість формування та ухвалення рішень з управління у сфері охорони здоров'я.

Для аналізу було використано набір даних «Health care expenditure by financing scheme» (Витрати на охорону здоров'я за схемами фінансування) [3], що базується на міжнародному стандарті фінансової звітності SHA 2011 в галузі охорони здоров'я і дозволяє проводити порівняння між країнами Європейського Союзу. У дослідженні було охоплено всі країни Європейського Союзу в динаміці в період з 2020 по 2023 роки з урахуванням обмеження доступу до даних останніх періодів.

З метою уникнення мультиколінеарності, ієрархічна структуру датасету було декомпоновано на взаємовиключні компоненти. Зі структури було виключено агреговані показники, бо вони є сумою інших категорій. Замість них обрано три фундаментальні, незалежні потоки фінансування: прямі бюджетні видатки, обов'язкове соціальне страхування та приватні – це добровільне страхування та прямі платежі домогосподарств (розраховано як залишок від загальних витрат).

Далі було переведено абсолютні значення (млн. євро) у відносні показники. Тобто кожна змінна розрахована як частка від загального обсягу витрат. У результаті отримано матрицю зі значеннями частки внеску показників у річному розрізі та визначенням їх загальної суми. Такий підхід дозволяє нам фокусуватися на схеми фінансування, а не на їх розмірності.

Важливим етапом є проведення стандартизації даних, в нашому випадку було використано z-стандартизацію. З метою виокремлення однорідних груп об'єктів наступним кроком було реалізовано методи багатовимірної статистики та Data Science – методи навчання без учителя, зокрема методи кластерного аналізу. Для дослідження було обрано ітеративний метод k-means. Цей метод є досить поширеним і саме він дозволяє задавати кількість кластерів на підставі результатів попереднього аналізу, проведеного агломеративними методами [4]. Метод є оптимальним для перевірки нами конкретної гіпотези про існування визначеної кількості моделей. Водночас, для оцінки статистичної значущості результатів було застосовано критерії автоматичного пошуку оптимальної кількості кластерів. І згідно з правилом більшості, найкраща кількість кластерів – 3. На рис. 1 та 2 подано поділ на кластери.

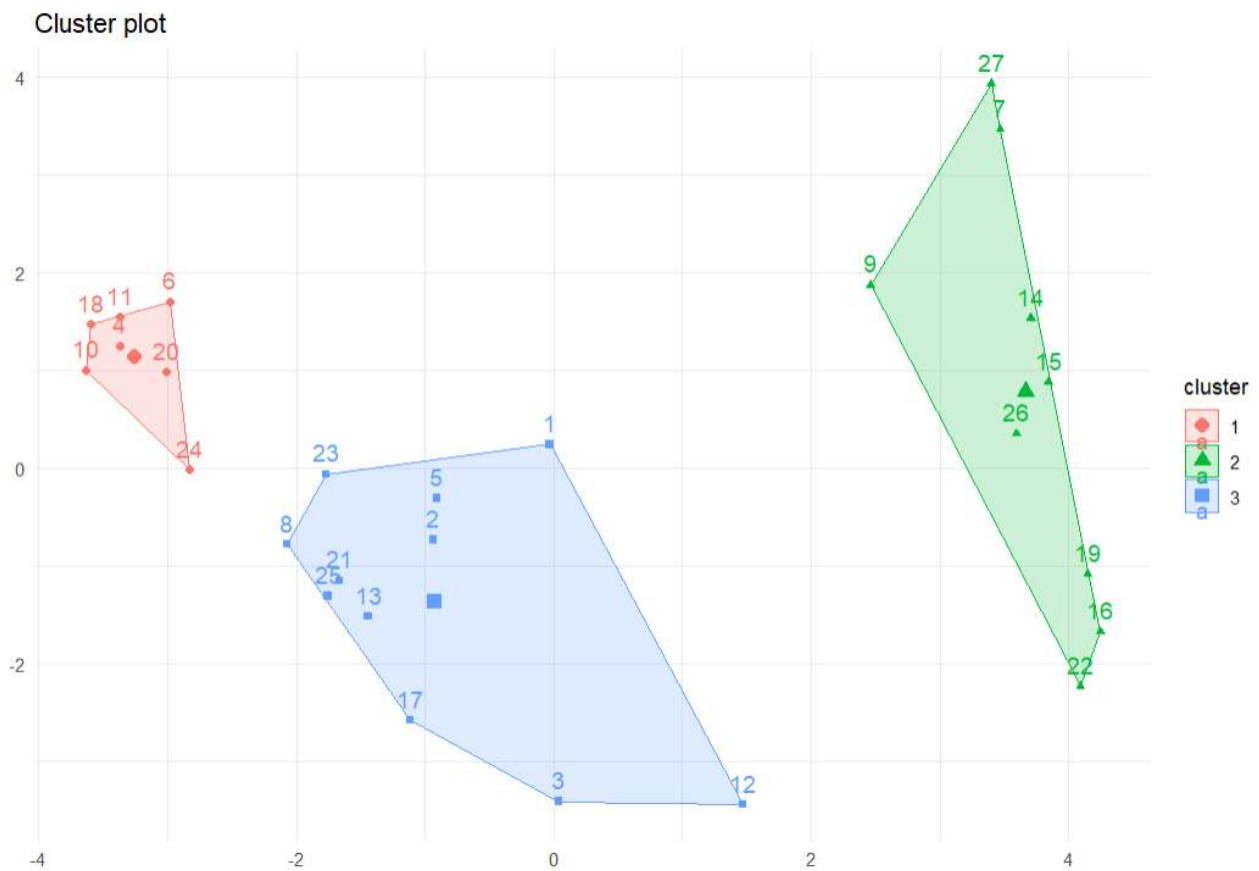

Рис. 1. Візуальне подання кластерів

	Distance		Distance
Denmark	0,775921	Austria	0,533721
Finland	0,476131	Belgium	0,198789
Ireland	0,220213	Bulgaria	0,653334
Italy	0,082337	Cyprus	0,395290
Latvia	0,759421	Estonia	0,379290
Malta	0,556050	Greece	0,915776
Portugal	0,881950	Hungary	0,173232
Spain	0,141708	Lithuania	0,369021
Sweden	0,911809	Poland	0,276623
		Romania	0,463023
		Slovenia	0,242466

	Distance
Croatia	0,077246
Czechia	0,203506
France	0,127090
Germany	0,132000
Luxembourg	0,139325
Netherlands	0,097999
Slovakia	0,357692

Рис. 2. Складові кластерів

Зазвичай теоретична база охорони здоров'я виокремлює саме три системи (Беверіджа, Бісмарка та гібридна (змішана, з приватними внесками). Проведений кластерний аналіз країн ЄС за структурою фінансування витрат на охорону здоров'я у 2020–2023 роках дозволив виділити три чітко відмінні групи країн, що відображають різні моделі організації медичних систем. Виокремлений у результаті моделювання перший кластер характеризується високою часткою бюджетного фінансування (переважно 60-85%) та низькою часткою страхових внесків, що відповідає моделі, орієнтованій на державне забезпечення охорони здоров'я. У цих країнах система фінансується переважно за рахунок державного бюджету, а приватні витрати залишаються помірними.

До другого кластеру увійшли країни, де поділ між трьома способами фінансування більш диверсифікований, тобто всі три джерела – державне, страхове та приватне використовуються у відносно рівних пропорціях. Третій кластер об'єднує країни, з вираженим домінуванням страхового фінансування (понад 70%) що відповідає класичній страховій (бісмарківській) моделі.

Таким чином, результати групування підтверджують існування трьох основних типів фінансування охорони здоров'я в ЄС. Динамічний аналіз дав змогу побачити, що структура фінансування у більшості країн є відносно стабільною протягом 2020–2023 років, що свідчить про інституційну сталість національних систем охорони здоров'я. Разом з тим у деяких країнах, наприклад, таких як Кіпр, Польща, Латвія спостерігаються певні зміни у співвідношенні джерел фінансування, що може вказувати на поступову трансформацію моделей.

1. International investment position statistics - Statistics Explained - Eurostat. *Eurostat*. URL:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_investment_position_statistics (дата звернення: 28.02.2026).

2. Засоріна Г. В. Охорона здоров'я в контексті розвитку людського капіталу. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2. С. 171–182. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.17> (дата звернення: 20.03.2026).

3. Health care expenditure by financing scheme. *Eurostat*. URL: https://doi.org/10.2908/HLTH_SHA11_HF (дата звернення: 20.03.2026).

4. Бізнес-аналітика багатовимірних процесів : навчальний посібник / Т. С. Клебанова, Л. С. Гур'янова, Л. О. Чаговець та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 272 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22020> (дата звернення: 20.03.2026).

